

Colocviul criticilor de teatru trebuie să însemne climatul și timpul unor dezbateri de înaltă ținută teoretică, pe probleme cunoscute cu cel puțin câteva luni mai devreme.

Colocviul din luna octombrie 1974 și-a realizat totuși o parte din tematica propusă și a sugerat unele măsuri organizatorice ATM-ului și Consiliului Culturii și Educației Socialiste.

Este meritorie și se cuvine subliniată strădania forurilor culturale de la Bacău de a oferi un cadru propice schimburilor de idei din domeniul culturii teatrale, perseverența cu care își urmărește dezvoltarea inițiativei, între care se numără și colocviul în discuție.

Paul Tutungiu

Gala recitalurilor dramatice

Aflată la cea de a treia ediție „Gala recitalurilor dramatice” de la Bacău a reunit pe scena teatrului „Bacovia”, artiști dramatici din mai multe teatre ale țării, dornici să emuleze individual sau colectiv întru atingerea unei mai complexe expresivități artistice-interpretative, prin care să se fixeze ca personalități de marcă în cadrul larg al artei spectacolului românesc.

A evolua pe scenă în fața colegilor de viață artistică, în fața responsabililor de această viață artistică, animatori sau critici de teatru, înseamnă să dai un examen de exigență profesională, propunând formule spectaculare de calitate și grele de substanță, capabile să stîrnească atît interesul teoreticienilor cît și al confrăților întru nobila artă a actoriei. Este o încercare de a ieși din locul comun al muncii cotidiene, greu de evitat în spectacolele de uzură, o încercare frenetică de a-ți da măsura deplină a ceea ce numim îndeobște talent și care pentru cei mai mulți înseamnă activitate laborioasă, îndelungată, de a pătrunde rolul pînă la a-l epuiza în expresii nuanțate cu care vor epata simțurile treze ale publicului. Ce este iluzoriu se concretizează în disciplina trupească a actorului, dictîndu-i însă o nouă disciplinare, proces de puternică tensionare între polaritatea ontologică de *sine* și *altul*.

Criticului îi revine tocmai responsabilitatea de a pătrunde această trecere a *sinelui* în *altul* în procesul interpretării, de a stabili diferențele între intenție și expresia realizată, de a supune corectării inadecvarea expresiei la substanța ideatică pe care o poartă rostirea de către actor, de a conchide asupra eficacității în conștiința publicului a sugestii-

ilor și ideilor inculcate de jocul dramatic, de a observa gama largă sau mai restrînsă în ce privește actul interpretării actoricești, în sfîrșit, de a observa dacă nu cumva rolul ca *altul* îl dezavantajează pe actor, cunoscut fiind cît de împovăراتor este să pari ceea ce nu numai că nu poți să fii, dar nici nu vrei să fii; iată cîteva misiuni critice pe care ni le-a sugerat caleidoscopul spectacol dramatic desfășurat timp de trei zile pe scena teatrului băcăoan.

Interpreților și interpretelor li s-au înmînat premii și diplome, distincții acordate de un juriu compus din critici dramatici și animatori de vîrste și formații spirituale diferite, însă cu toții animați de dragostea pe care o nutresc pentru arta teatrală și pentru oficianții nemijlociți ai acesteia, actorii și realizatorii de spectacole. Desigur, nu este cazul să discutăm aici premiile acordate de juriu — se realizează, la urma urmei, o oarecare obiectivitate printr-un consens de judecăți și impresii personale. Libertatea pe care ne-o luăm însă în stabilirea unor sumare considerații critice asupra materialului de artă, prezentat, considerații nu întotdeauna conforme părerii juriului, libertatea, zic, se datorește statutului îndeobște recunoscut al criticului care răspunde în fața conștiinței sale

critice, ca for unic în judecarea pe care el o acordă obiectul estetic.

Vom organiza dar materialul artistic nu conform ierarhiilor stabilite oficial; ar fi inoportun. Și nici cum ne-a fost prezentat; ar fi inoperant. Il vom organiza pe genuri de spectacole, pe care le vom numi pentru uz propriu: recitaluri individuale; spectacole-recitaluri colective; reprezentații de teatru. În cadrul acestora ne vom opri să considerăm fiecare spectacol în parte, oprindu-ne mai îndelung la cele care ne-au stîrnit cu prisosință arie estetică.

ind o latură esențială a Chiriței, anume, familiaritatea vulgară, pe care actrița a practicat-o cu naturalețe comică în fața unor manechine închipuind personaje din saloanele moldovene de epocă, nule intelectual și absente social (ideea scenografică este interesantă), pîrind în loc de capete butaforie de flori și ramuri uscate. Poate de aici și nota de tristețe pe care spectacolul a înculcat-o, înmuind satira și relevîndu-ne o Chiriță de o senilitate crepusculară mult umanizată.

În sfîrșit, Stelian Preda a reprodus corect poemul lui Adrian Păunescu, *Istoria unei secunde*. La urma urmei, însuși textul e mai puțin apt să trezească resorturi sufletești de patos susținut, conținutul său etic și politic fiind deseori subțiat într-o retorică goală.

I. Recitaluri individuale

Se cuvine să începem cu teatrul gazdă.

Cum era și firesc, teatrul din Bacău a început și sfîrșit gala cu recitaluri susținute de actori tineri, dînd astfel de la început galei un tonus specific, de vigoare tîne-rească și de varietate stilistică și tematică. Au fost obținute, de altfel, două distincții pe deplin meritate. Premiul criticii a fost acordat actorului Mircea Belu care a interpretat în regie proprie un ciclu de poeme de Mihai Sabin, intitulat *Arena cu paiețe*, (abundență de simboluri pe cunoscuta temă a lumii ca cîrcă, înviorate printr-o versificație pură, muzicală clasică, deseori atingînd note de înaltă elevație lirică). Actorul a intuit cu finețe spiritul textului punctîndu-și patosul (nu întotdeauna purgat de emfază) cu accente sfișietor dramatice sau cu tăceri de o mulțumitoare și pămînteană așteptare. A fost ajutat la rampă de vocea clară cu modulări simple, a Mariei Teslaru, care a intervenit melodic ori de cîte ori se cerea contrapunctarea muzicală a textului.

Diploma studioului radioteleviziunii ieșene a fost obținută de Doina Iacob care a susținut un recital de lirică populară (*Dragostea din ce începe*), parititură bogat nuanțată afectiv a cîntecului popular de dor și de dragoste, compusă cu inteligență și gust și încărcată de potențe expresive, propice unei plasticimi mimice variate, mergînd de la cochetăria ștrengară și grația feciorelnică pînă la arzătoarea pasiune a feminității, sfîrșind în șăgalnice disimulări de naivitate și candoare.

A impresionat temeritatea Cătălinei Murgea care a interpretat cunoscutul rol al *Chiriței în voiaj*, și care, dacă n-a izbutit să fie o revelație, a propus, oricum, o nouă formulă de expresie demnă de remarcă, intu-

★
Premiul I a fost acordat Ancăi Neculce-Maximilian de la Teatrul Național din Cluj-Napoca și lui Illies Kinga de la Teatrul de Stat din Tg. Mureș — Secția maghiară.

Cu mine zilele-ți adaugi — spectacolul recital de poezie clasică și contemporană susținut de actrița clujeană a fost un spectacol, cel puțin în prima lui parte, generos tematic. Actrița a știut să-și pună în valoare prezența scenică și vocea, dar gama ei de interpretare ni s-a părut mult prea restrînsă față cu ceea ce am numi conținutul eidetic al textului, așadar cu solicitările lui interpretative; astfel că punerea în valoare a vocii (în sine) a dat impresia de gratuitate de poză. Poemele clasicilor au fost alese din lirica lor filosofică (*Glossa, Oul dogmatic, D-a v-ați ascuns*). E știut că poezia gnomică a lui Eminescu este greu de redat scenic; ea pretinde nu atît forță dramatică cît o trecere infinitesimală de la tonul grav la cel uscat, lapidar. E o poezie care apelează la intelect mai mult decît la afect, o poezie frigidă, convingînd fără să răscolească. Așa fiind, nu este de ajuns rostirea fonetică exactă și nici aplicarea justă a accentelor logice și muzicale (frazarea pură) — pe lingă expresia concludiv amară, surprinsă de actriță, îi era de trebuință și o atitudine adînc reflexivă, care poate fi cîștigată și făcută expresivă doar printr-o lectură de resorturi și reverberații filosofice. În partea a doua a spectacolului — de poezie contemporană — (în majoritate poezie de dragoste) actrița a recitat cu nediferențiată seriozitate, nelăsîndu-ne să sesizăm discrepanțele de valoare. Printre banalități mi-au ajuns, bunăoară, la ureche versuri inepte de felul: „gîndurile

stan agățate, umede de amintirea ta" sau „poetul e un scutec în leagăn așteptînd“, sau „în dragostea mea s-amestecau precum în lavă elemente contrarii“ etc. etc.

★

Ilies Kinga a reprezentat un *oratoriu liric*, montaj din versurile poetului maghiar Szilágy Domokos și din cîntece populare și boecete din folclorul ceangăesc, prilejuindu-și o gamă largă de posibilități de expresie. Apariția sa, foarte personală, în fața unui panou decorat cu coajă de copac, inflexiunile vocii, știința intensităților tonale, apoi zbulciumul savant dozat în corpul nemișcat dar trepidînd tensionat asemeni trunchiului de copac bătut de furtună, simbolizat de decor, au impus o mare personalitate a recitalului poetic. Mai puțin realizat ni s-a părut recitalul actriței Ádám Erzsébet, de la același teatru, pe versuri din creația contemporană a poezilor române și maghiari, reunite sub titlul comun *Cu sunetul curat al clopotelor*. În ciuda străduinței depuse și seriozității travaliului de interpretare actrița a lăsat impresia de exterioritate și monotonie.

Pentru a încheia cu reprezentanții teatrului țirgumureșean amintim și interpretarea rolului Mariei din piesa *Piticul din grădina de vară* a lui D. R. Popescu, de către Marina Kanya (secția română). Distinsă cu diploma teatrului dramatic „Bacovia“, actrița a demonstrat că posedă toate însușirile pentru a intra și ea, titulară, în spectacolul lui Dan Micu.

Nemes Levente (Teatrul de Stat Sf. Gheorghe) a obținut diploma revistei „Ateneu“. Recitalul său, cu poemul *Gheorghe Doja* de Székely János, s-a distins prin forța sălbatică a durerii și revoltei pe rînd înăbușite într-un trup omenește puternic dar prea mic să le poată încăpea. Notăm la acest mare actor virtuozitate în a exprima plîsul tăcut, bărbătesc, și măreția celui jertfit pe altarul cu coroană de fier înroșit, în a exprima dar, tragicul și eroicul impletite din invocare, evocare și act imitativ.

Au mai recitat Livia Baba de la Teatrul de Stat din Sibiu și Ana Vlădescu-Aron de la Teatrul „Al. Davila“ din Pitești. Prima a recitat versuri din Octavian Goga. Monoton nostalgic în rostire, actrița a sfîrșit prin a reduce sentimentul de tristețe vastă a poeziei lui Goga, la o umedă nostalgie personală. Cea de-a doua a evoluat, la urma urmei, convingător într-un colaj pe tema fetei înșelate, a cărei capacitate de dăruire se revarsă asupra fructului dragostei nefericite, într-un spectacol de lirică populară intitulat *Drumul dorului*.

II. Spectacole-recitaluri colective

De la început trebuie să remarcăm modalitățile interesante (și inedite spectaculare) care ne-au fost prezentate (ridicîndu-se la o cotă valorică impresionantă două din cele trei spectacole pe care ne-am hotărît să le includem în acest gen).

Sînt spectacole realizate cu prospețime imagistică și gust sigur în ce privește compoziția scenică. Astfel, actrița Marina Bașta (Teatrul Național din Craiova) a prezentat selecțiuni dintr-un spectacol de balade și lirică populară (*Soarele și luna*), căruia îi semnează scenariul și regia. Proaspătă regizoare a realizat, — cu o bună cunoaștere a datinilor noastre de nuntă, înmormîntare și naștere — adevărate liturghii de o înaltă ținută estetică. Într-un decor compus din șapte stîlpi de pridvor ce sprijină bolta de un albastru-întunecat a cerului și către care duc practicabile (scenografia Eustațiu Gregorian), evoluează șapte femei în costume alb-negru, puternic stilizate, — după portul popular din zona Sibiu-Țara Loviștei. Pieptănăturile femeilor sînt în concii — coafură clasică, detaliu deloc nesemnificativ în economia spectacolului, acesta fiind pătruns în întregime de eurtimia ritualurilor arhaice.

Actele esențiale din viața omului sînt tratate atît evocator (prin recitarea baladelor) cît și direct (prin spectacol), intrarea din evocare în imitare făcîndu-se fără stridențe, firesc, aceasta pentru că s-a eliminat tot ceea ce ar fi ținut de ilustrativ. Marina Bașta cunoaște faptul că orice evocare conține în sine rudimente de acțiune; i-a rămas doar să precizeze, prin ceea ce am putea numi spiritul său de finețe, durata acțiunii față de evocare și, bineînțeles, chipul ei, reprezentarea ei scenică.

Spectacolul a impresionat prin armonia mișcării grupurilor, prin extrema lor mobilitate, prin grafia sobră atît a dansurilor cît și a pozițiilor statice compuse cu o bună știință a echilibrului. Am întrebato pe Marina Bașta de ce s-a oprit la numărul de șapte interprete; ea mi-a declarat că dincolo de mitologia numărului există și funcția sa estetică. Numărul șapte este mai adecvat unei formule de spectacol-recital, fiindcă permite posibilitățile generoase la o perpetuă reconsiderare a simetriei grupurilor și de asemenea, permite în cîmpul percepției o individualizare netă a componentelor echipei.

Și-au dat concursul la acest ceremonial, bogat în semnificații grave, privind condiția omului în relația sa cosmică, Marina Bașta, Elena Gheorghiu, Smaragda Olteanu, Josefina

Stoia, Ileana Sandu, Constanța Nicolau, Valentina Măurescu. Spectacolului i-a fost acordat premiul II.

O formulă inedită de spectacol ne-a fost prezentată de câțiva actori tineri de la Teatrul Giulești, sub bagheta colegului lor Mihail Stan, pe culegerea de texte-epitafuri din cartea lui E. L. Masters. *Week-end la Spoon River*. Un dialog al morților cuprinzând evocări de moduri de viață din care reies portrete morale sumare și ferme, sfîșietoare proese verbale de vieți risipite și sfîșite stupid. Un sentiment acut de nepuință în fața implacabilului destin care a purtat viețile prost croite ale indivizilor, ca pe niște semințe seci, în cimitirul Spoon River-ului. Revelația constă în faptul că, în ciuda vieților ratate, aceste personaje obscure ridică încă o dată un imn vieții așa cum au cunoscut-o. Actorii teatrului Giulești: Mihail Stan, Dana Comnea, Sebastian Papaiani, Irina Mazanitis, George Bănică, Ana Ciclovian, au schițat fiecare câte un profil, cu autenticitate și culoare afectivă, (un politician, o cocotă, un ostaș patriot, un bețiv, o mamă cu mulți copii etc).

Dimpotrivă — și din păcate — anost a fost *Spectacolul de poezie și muzică folk*, prezentat de actorii teatrului din Botoșani, în regia lui Emil Mandrie și scenografia lui Vasile Jurje. Față de calitatea reală a unui grup muzical folk, a apărut discrepant neconvingătoare evoluția actorilor propriu-zis: Luminița Gheorghiu, Despina Marcu, Lucreția Mandrie, Viorel Baltag, Victor Nicolae, Nicolae Călugăriță. Avem credința că vom mai auzi despre grupul folk constituit din două soliste cu acompaniament de chitară și o clarinetistă.

III. Reprezentații de teatru

Premiul III a fost acordat studenților: Gheorghe Dănilă, Rozina Cambos, Maria Ploaie și Ion Cristian, de la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică București, clasa prof. Octavian Cotescu; asistent Ovidiu Schumacher. Studenții au reprezentat piesa lui Teodor Mazilu *O sărbătoare princiară*, vădind — așa cum se arată, dealtfel, și în cronica revistei noastre — o deplină maturitate în realizarea personajelor — dificile, datorită naturii lor paradoxale, cu care le investeste autorul. Nobilul Varga și soția sa Iuliana anticipaseră împăratului un tragic accident cu profunde semnificații morale; anume că fiica lor a preferat moartea, unei maculări din partea iobagilor răsculați. Or, Apolonia trăiește iar răzvrătiții înfrinși și

prinși sint executați în piața publică. Pentru a nu contraria pe împărat și pentru a se bucura în continuare de compătimirea acestuia, părinții îi cer fiicei să se sinucidă. În sfîrșit, autorul își organizează lovitura de teatru inculcând ideea unei justiții imanente care salvează piesa de terifiant și macabru. Actul de sinucidere al Apoloniei nu are finalitatea scontată de părinți căci, din motive extreme de guvernămint, înaltul personaj nu mai poate să vină.

Sîntem în plin grotesc, cînd ridicolul devine odios, fapt înțeles și de studenții actori care au realizat doi bătrîni atinși de demență senilă — respectiv, Gheorghe Dănilă a imaginat un Varga cu reacții întîrziate, cînd retractil și fricos, cînd, remontat de obsesia înaltei compasiuni, devenind subit de o reală ferocitate. De altfel, Varga (ca și majoritatea personajelor lui T. Mazilu) e conștient de ticăloșia lui pe care o constată cu excesivă mirare, ceea ce îi dă aerul de ridicolă autodenigrare, scoțîndu-l complet din zona justificării morale și așezîndu-l în zona demonicului pervertit, neautentic.

În Iuliana, Rozina Cambos realizează o fină răpăce în urmărirea țelului propus, cu unele note de vulgaritate care îi acordă înțelesuri încă omenеști acelei apariții de insectă mare. Maria Ploaie în Apolonia vădește certe înzestrări pentru genul tragic. Am urmărit cu plăcere puritatea gesturilor, liniștea interioară de ingenuă care îi acordă personalitate și în momentele din afara replicilor. Fugara apariție a lui Ion Cristian (Nemeș), ne-a relevat un comediant cu registru mic — atît cît i-a permis rolul — între burlesc și bufon.

Diploma revistei „Familia” a fost acordată colectivului Teatrului din Bîrlad care a prezentat un spectacol după piesa *Mama* de D. R. Popescu, piesă mai puțin realizată a acestui autor și care ne trimite cu gîndul la o alta, la fel intitulată, semnată de Karel Capek. Subiectul: o mamă așteaptă întoarcerea celor trei copii ai săi aflați pe front. Sîntem în preziua eliberării căci mama vrea că meargă să manifesteze la primărie, fiind chemată de Istrate Pîrvu, organizatorul manifestației, învățător și invalid. Or, ar vrea să se consilieze cu feciorii ei pentru a nu le provoca vreun rău. Feciorii apar unul după altul — firește, în imaginația ei — manifestîndu-și obiceiurile și preferințele. (Clinic, mama trăiește o stare halucinatorie, provocată de durere și singurătate). Ce este supărat în piesă (nefiresc) este filosofarea, de calitate îndoielnică, dintre mamă și fii, asupra războiului și omului în general. Autorul a intenționat o piesă de dezbatere, dar e știut că situațiile-limită — și întoarcerea fiilor, fie chiar în imaginația unei mame

bolnave de singurate, e o situație-limită — nu pot fi propice unor dezbateri de idei. Acest fapt a împietat asupra calității jocului actorilor: Florin Predună, stingaci în rolul primului fiu (Nicolae); Aurelian Napu jucînd afectat pe Grigore, cel de-al doilea fiu și Nae Octavian Cristoloveanu, risipă de energie într-un rol mai puțin ingrat, Mihai, cel de-al treilea fiu. În sfîrșit, Mama, dureros povîrnită în sine, și cu înduioșătoare îngăduință bătrînească, a fost realizată de Elena Petrican. Direcția de scenă semnată de Cristian Nacu este mediocră. Scenografia (Dan Zamfirescu) strident facilă. Era cel mai la îndemînă ca, pe pretextul piesei, să muți în scenă masa tăcerii a lui Brincuși.

Un ultim popas îl facem considerînd spectacolul unui grup de actori ai Teatrului de dramă și comedie din Constanța după *Jocul didactic în două părți* de Gyurko Laszlo intitulat *El, ea și corul*. (Versiune românească de Nicolae Reiter). Piesa înfățișează tribulațiile sentimentale a doi îndrăgostiți — dacă am înțeles bine — opriți să-și consfințească iubirea prin contractarea în prealabil a unei căsătorii. Corul le întrerupe deseori dialogul cu o morală înfatuată și tulbură. Mesajul piesei e înecat în verbozitate, autorul dorind să epuizeze condițiile iubirii cuplului, să noteze fidel complicatele reacții sufletești, clipele de slăbiciune sau de elan, în fine, toată bucătăria dragostei, riscă să nu mai spună nimic. Actorii Virgil Andriescu (Bărbatul), Aurora Simionică (Femeia) și Ion Andrei (Corul) au risipit multă energie (mai puțin talent) în exprimarea acestui totuși tulbură imn închinat iubirii; excepție face poate, Aurora Simionică, al

joc s-a remarcat prin naturalitate și oarecare grație. Regia și scenografia (foarte săracă) aparțin actorului Sandu Simionică.

Gala spectacolelor dramatice de la Bacău a cuprins izbînzi și nereușite inerente oricărei emulații; dar, dincolo de funcția sa esențială de a fi o competiție a talentelor întru atingerea celor mai înalte cote valorice, ea a fost și un prilej de bucurie colectivă întru trăirea acestui ritual al artei teatrale, tocmai de cei care îl practică.

Ea a înlesnit formarea unei idei generale asupra potențelor artistice a mai multor teatre din țară, a permis schimburi de experiență în arta interpretării, între actori, a impus spectacole de valoare, contribuind astfel la fixarea în conștiința publicului a unor stiluri de interpretare modernă.

A reușit să stirnească și pentru viitor dorința de emulație, care conduce la o mai perseverență și totodată mai curajoasă muncă de creație în teatru. A contribuit, în sfîrșit, la îmbogățirea spirituală a celor care au participat, cu teme și idei majore despre rostul și menirea omului constructor, a omului iubitor de om, iubitor de adevăr, de bine și frumos, nuanțînd variat această înțelegere politică a sa.

Se cuvine dar salutată inițiativa aceasta — care nu mai este în fapt o inițiativă, ci o realitate care începe să-și impună tradiția — a organizatorilor și animatorilor săi, printre care notăm, cu prețuirea cuvenită, pe artista emerită Dina Cocea, vicepreședintă a Asociației oamenilor de artă din instituțiile teatrale și muzicale, și pe Aurel Ilie Calimandric, președintele Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al județului Bacău.

Constantin Radu-Maria